

LATVIEŠU PERSONVĀRDI AR *-IT* UN *-ULL* 17. GADSIMTĀ

Renāte SILIŅA-PINĶE
Latvijas Universitāte

1. Ievads

Raksta virsrakstā formulētā tēma ir daļa no plašāka pētījuma par latviešu personvārdiem Vidzemē 17. gadsimta pirmajā pusē.¹ Šoreiz ir analizēti personvārdi ar formantiem *-it* un *-ull* un to rakstības varianti.

Atbilstošie mūsdienu latviešu valodas piedēkļi *-it-* un *-ul-* jaunākajā akadēmiskajā „Latviešu valodas gramatikā” saistībā ar antroponīmiem ir pieminēti tikai deminutīvu un sarunvalodā lietotu hipokoristiku funkcijā (Vulāne 233: 242), bet attiecībā uz senākiem personvārdiem šis jautājums vēl ir pētāms.² Tas arī tika izvirzīts par mērķi šajā rakstā. Lai to sasniegtu, ir izvērtēts apjomīgais latviešu personvārdu materiāls 1638. gada zviedru arklu revīzijas protokolos Vidzemē un salīdzināts ar 17. un 18. gadsimta vārdnīcu dotumiem.

Pirms iedziļināšanās 17. un 18. gadsimta latviešu personvārdu raibajā daudzveidībā tika noskaidrota piedēkļu vai šķietamu piedēkļu *-it-* un *-ul-* izplatība mūsdienu personvārdos. Šim mērķim tika izmantoti 2020. gada kalendārā iekļautie personvārdi. No 1013 kalendārvārdiem vismaz formāli ar šādām izskaņām saistāmi bija 22 vārdi, kas ir nedaudz vairāk nekā 2 % no visiem kalendārvārdiem, turklāt lielākā to daļa (19 vārdi) ir sieviešu personvārdi ar izskaņu (vai tikai šķietamu izskaņu) *-īte*: *Dainuīte*, *Dzirkstīte*, *Edīte*, *Gudrīte*, *Jaurīte*, *Judīte*, *Mārīte*, *Modrīte*, *Mudīte*, *Mudrīte*, *Rudīte*, *Sarmīte*, *Saulcerīte*, *Skaidrīte*, *Vijolīte*, *Vizbulīte*, *Zeltīte*, *Ziedīte* un *Žubīte*. Atlikušie trīs ir vīriešu vārdi *Andulis*, *Bērtulis* un *Indulis*. Lielākā daļa sieviešu vārdu ir latviskas cilmes, ko nevar teikt par vīriešu vārdiem, bet latviskas cilmes nav arī vārdi *Edīte*, *Judīte* un, iespējams, *Mārīte*.³ Trim vārdiem — *Bērtulis*,

¹ Sal. arī rakstus Siliņa-Pinķe (2005, 2014a, 2014b).

² Vēl izteiktāk tas senajos tekstos attiecināms uz formantu *-ing*, proti, iespējamo piedēkli *-in-*, kas apjomīgāka personvārdu materiāla dēļ analizējams atsevišķā rakstā. Līdz šim pētījumi ir veikti tikai par senākajiem latviešu uzvārdiem, kas darināti no latviešu valodas apelatīviem (sal. Blese 1929: 78–80, 91). Arī lietuviešu vēsturiskajā antroponomastikā šie piedēkļi ir skarti (gan tikai nedaudz) tieši uzvārdu darināšanas kontekstā (piemēram, Ragauskaitē 2019: 181; Sinkevičiūtē 2006: 116–118).

³ Vairāk par deminutīviem patstāvīgu personvārdu funkcijā mūsdienās, par to darināšanas modeļiem, rašanās laiku un izplatību mūsdienās skat. Balode (2018). Autore arī secina, ka „deminutīvu personvārdu lietojums pagātnē, to izplatība dažādos Latvijas reģionos un Baznīcas ietekme to izvēlē ir vēl nākotnē pētāmi jautājumi” (Balode 2018: 200).

Edīte un *Judīte* — vispār nevar runāt par izskaņu, bet tikai par svešas cilmes vārdu pielāgošanu latviešu valodas izrunai un formālu sakritību ar latviešu izskaņām. Lielākā daļa šo personvārdu latviešu antroponimiskajā sistēmā ir ienākuši tikai 19. un 20. gadsimtā (sal. Balode 2018: 198–200), tāpēc liela līdzība ar 17. gadsimta personvārdiem nebija sagaidāma.

2. 1638. gada revīzijas dati

17. gadsimta personvārdu materiāla apzināšanai no Vidzemes 1638. gada zviedru arklū revīzijas⁴ tika ekscerpēti visi personvārdi, kuri formāli atbilda sākumā noteiktajiem kritērijiem, t. i., beidzās ar *-it* un *-ull*, vai to rakstības varianti. No kopumā 825 revīzijas materiālā sastopamajām personvārdu formām šādas bija 16 (t. i., apmēram 1,9 %). Savukārt, ja paskatās uz revīzijā pieminēto personu skaitu, tad no 12 150 minētajiem zemniekiem šādi ir pierakstītas 25 personas (t. i., apmēram 0,2 %). 13 personu desmit vārdi beidzas ar *-it(t)*, *-its*, *-itz* un 12 personu seši vārdi beidzas ar *-ull* vai *-uls*. Tātad gan šādu vārdu skaits, gan to lietojuma biežums ir samērā niecīgi.

Būtiski bija arī noskaidrot, vai kādas komisijas rakstvedis nav īpaši aizrāvies ar latvisku izskaņu pierakstīšanu vai varbūt ar to pilnīgu ignorēšanu. Izrēķinot šādu vārdu procentuālo daļu no visiem katrā revīzijas komisijā pierakstītajiem vārdiem, jāsecina, ka to īpatsvars ir neliels. Piecas komisijas (1., 5., 6., 7. un 10. komisija) ar mazākajiem revidēšanas apgabaliem un salīdzinoši nelielāku revidēto personu skaitu šādus vārdus nav pierakstījušas. Pārējās piecās komisijās to biežums svārstās robežās no 0,03 līdz 0,75 %. Visvairāk to ir astotās komisijas protokolā, kurš arī citādi izceļas ar lielu personvārdu formu daudzveidību.

Jāuzsver gan, ka šajā materiāla apzināšanas stadijā kā atsevišķi vārdi ir skaitīti visi rakstības varianti un vēl nav pievērsta uzmanība attiecīgo vārdu formām citās, pārsvarā vācu, valodās.

3. Formants *-ul*

Kā pirmais personvārds (pēc alfabētiska uzskaitījuma) šajā nodaļā ir atzīmējams 2020. gada kalendārā sastopamais (un ievadā minētais) vārds *Andulis*, jo seši vārdi ar *-ull* 1638. gada revīzijas materiālā ir *Andull* (5 personas), *Jackull* (1), *Janull* (1), *Mattuls* (1), *Michuls* (1) un *Mickull* (3), kas, visticamāk (bet ne pilnīgi droši), ir latviešu valodā darināti atvasinājumi no

⁴ Vairāk par pašu revīziju skat. Edgara Dunsdorfa ievadu revīzijas edīcijai (Dunsdorfs 1938), attiecībā uz antroponīmu materiālu tajā skat. arī Siliņa-Pinķe (2005: 143–145; 2014a).

revīzijas protokolos krietni biežāk fiksētajiem vārdiem *Andress*, *Jakobs* (t. i., no īsformas *Jaks* vai *Jāks*), *Jānis*, *Matīss* (vai no īsformas *Mats*) un *Miķelis* (vai no īsformas *Mīks*) vai, kas šķiet mazāk ticami, no krievu vārda *Mikola* (< *Nikolajs*).⁵ Klāva Siliņa „Latviešu personvārdu vārdnīcā“ ir ietverti tikai trīs no šiem pieciem vārdiem, kaut gan autors revīzijas materiālu ir izmantojis un uz to atsaucas. Tie ir *Andulis* (pirmminējuma gads 1562), *Matuls* (1638) un *Mikuls* (1638) (Siliņš 1990: 57, 234, 239).⁶

Zīmīgi, ka revīzijas materiālā trūkst vārda *Bērtulis*. Savukārt Georga Manceļa vārdnīcas „Lettus“ sarunu daļā kā vienīgais personvārds ar formantu *-ul-* ir lietots tieši *Bērtulis*, proti, *Bährtuls*, un kā vācu atbilsme dots vārds *Barthold* (Mancelius 1638: 415).

Ieskatoties jau plašākajos un pusotru gadsimtu jaunākos Gotharda Frīdriha Stendera vārdnīcas „Lettisches Lexikon“ personvārdu sarakstos, šādu vārdu ir vairāk. Pirmkārt, tie ir sieviešu vārdi (revīzijā sieviešu vārdi nav fiksēti) — *Bahrbole* un, domājams, arī *Auduļe* — un vīriešu vārdi *Behrtuls*, *Induls*, *Pahwuls* un *Sahmuls*. G. F. Stenders tos dod kā vācu personvārdu *Barbara*, *Adelheit*, *Bartholomäus* vai/un *Barthold*⁷, *Heinrich*, *Paul* un *Samuel* latviešu atbilsmes (Stender 1789: II 375, 376).⁸ Kā redzams, no 17. gadsimta materiāla atkarņojas tikai vārds *Bērtuls*.

Dīvaino faktu par Bērtuļa vārda trūkumu 1638. gada revīzijā var izskaidrot ar citu, vācu valodai tuvāku formu, piemēram, *Bert(t)el(l)* rakstību, tomēr arī formas ar *-ul* 17. gadsimta pirmās puses dokumentos ir izdēvies atrast. Tās ir tā paša laika dokumentos divreiz fiksētās formas *Bertul* un *Bertull* (vairāk par to skat. Siliņa-Piņķe 2013: 221). Savukārt mūsdienās zināmā vārda *Andulis* trūkumu 17. un 18. gadsimta vārdnīcās, iespējams, var mēģināt skaidrot ar tā reģionālu izplatību. 1638. gada revīzijā visas piecas šajā vārdā nosauktās personas ir reģistrējis devītās komisijas rakstvedis Bērzaunes mācītājmuižā un Cesvaines muižas Kujas vakā (VAR III 1118, 1182, 1183). Arī K. Siliņa vārdnīcā šī vārda pirmminējums ir fiksēts Mārcienā (Siliņš 1990: 57), tātad visi minējumi lokalizējami dienvidaustrumu Vidzemē, sēlisko izlokšņu areālā.

⁵ Par vārda *Jānis* izplatību revīzijas materiālā skat. Siliņa-Piņķe (2005), par vārdu *Jakobs*, *Andress*, *Matīss* un *Miķelis* — Siliņa-Piņķe (2014a: 185–192).

⁶ K. Siliņš tos piesardzīgi (pievienojot jautājuma zīmi) saista ar vārdiem *Andrejs*, *Mateuss* un *Nikolajs*.

⁷ Par šo dubulto atbilstmi vairāk skat. Siliņa-Piņķe (2013: 221–222). Iespējams, ka G. F. Stenderam tā ieviesta, nevēloties ignorēt G. Manceļa doto atbilstmi.

⁸ Šis pašas atbilsmes atkarņo arī Karls Kristians Ulmanis, atšķirīgi ir pierakstīti vārdi *Anduļa*, *Behrtulis* un *Indulis* (Ulmann 1872: 351, 352; Ulmann, Brasche 1880: 797, 798). Par vārdu *Indulis* senāku gadsimtu avotos skat. Siliņa-Piņķe (2016: 242–243).

Neiedziļinoties visu atrasto personvārdu visos iespējamajos cilmju un aizgūšanas ceļu izklāstos (kas nav šī raksta uzdevums), apkopotais materiāls ļauj izteikt dažus novērojumus.

1. 17. gadsimta Vidzemes latviešu personvārdu materiālā dominē aizgūtu personvārdu latviskotu īsformu atvasinājumi ar latviešu piedēkli *-ul-*, piemēram, vācu *Andres, Jacob* > latv. īsformas **And(r)is, *Jaks* (vai **Jāks*)⁹ > latv. *Andulis, Jakulis* (vai *Jākulis*), vai aizgūtu personvārdu (arī aizgūtu īsformu) atvasinājumi, piemēram, vācu *Andres, Matz* u. tml. > latv. **And(r)ulis* (> *Andulis?*), *Matulis*.¹⁰ Starpposmi var būt dažādi, bet tie pieejamā materiālā ir tikai hipotētiski restaurējami. Vienīgais izņēmums šajā ziņā ir vārds *Bērtulis* (skat. nākamajā punktā).
2. Savukārt G. F. Stendera materiāls rāda formantu *-ul-* kā adaptācijas instrumentu aizgūtu vārdu latviskošanā, turklāt vairumā gadījumu var novērot procesu, kad citvalodu vārda izskaņa *-el* (ko gan Stenders savās vācu atbilsmēs nesniedz) pārveidota par *-ul(i)s*, piemēram, *Bertel* > *Bērtulis, Pawel* > *Pāvuls, Barbel* > *Bārbule* (atbilstošos vēsturiski fiksētos vācu personvārdus sal. HdV I 244–245, 292–293, HdV III 496–497, 500–501). Vārds *Sāmulis* ir radies, likvidējot hiātu vārdā *Samuels*.
3. Tikpat kā nelatviskotajā 1638. gada revīzijas materiālā, kā arī baznīcu grāmatās nereti ir fiksētas tieši formas ar *-el*, nevis *-ul*, sal. 1638. gadā *Bertel, Pawel*,¹¹ bet Ilgas Jansones analizētajā 18. gadsimta Ērgemes draudzes materiālā ir tādi vārdi kā *Behrtel* un *Behrtul, Gromel* un *Grohmul, Mangel(s), Mangal* un *Mangul* (Jansone 2015: 285, 287). Iespējams, ka formantu *-ul-* dažos latviešu personvārdos ir ietekmējuši arī vācu personvārdi ar elementu *-old*. Šeit vietā vēlreiz atgādināt G. Manceļa doto latviešu–vācu atbilsmi *Bērtulis* un *Barthold*.
4. Līdz mūsdienu kalendāram ir izdzīvojuši abu šo personvārdu darināšanas veidu pārstāvji: *Andulis, Indulis* un *Bērtulis*.¹²

⁹ Sal. vārdus *Jack* (28 personas), *Jacke* (2), *Jackes* (1), *Jacks* (4) 1638. gada revīzijā.

¹⁰ Šeit iekļaujās arī Kristofora Fīredera vārdnīcas manuskripta komentāros pieminētā forma *Inguls* (sal. LVVV s.v. *Inguls*).

¹¹ Iespējams, šis process ietekmējis arī vārda *Mikulis* rašanos, sal. 1638. g.: *Michel, Mikel* u. c. tml. formas.

¹² K. K. Ulmaņa vārdnīcas sniedz liecības par vēl dažiem 19. gadsimta personvārdiem vai to izlokšņu formām un atbilstošajiem vācu vārdiem: latv. *Grohmulis* — v. *Hieronymus, Mahgule* — *Margarethe* un *Sapuls* — *Sophie* (Ulmann 1872: 351, 352; Ulmann, Brasche 1880: 797, 798), kā arī *Retuls* — *Reinhold, Ahrfule* — *Ursula* (Ulmann, Brasche 1880: 799).

4. Formants *-it*

Atšķirīga aina ir attiecībā uz formantu *-it*. Desmit vārdu formas, kas beidzas ar *-it(t)*, *-its* un *-itz*, ir saistāmas ar sešiem personvārdiem, proti, *Brencis — Brentsit* (1), *Ansis — Hansit* (1), *Jānis — Janit* (2), *Janits* (1), *Josts — Joostit(t)* (2), *Juris — Jurritz* (2) un *Lauris — Laurit(z)* (3), *Lawritz* (1). Lai gan ne visu komisiju rakstveži ir pierakstījuši bērnus un ne visiem pierakstītajiem bērniem ir minēts vecums, tomēr tieši šajā grupā vairāk nekā puse — septiņas no 13 personām — ir ietilpināmas bērnu kategorijā — tām minēts vecums no pusgada līdz septiņiem gadiem. Trīs personas ir „juridiski bērni“, t. i., revīzijas rakstveži tos ir iekļāvuši bērnu kategorijā. Tie ir 16, 18 un 19 gadus veci saimnieku dēli. Savukārt *Hansit* un *Laurit* ir pieauguši vīrieši, sētu saimnieki. Interesants ir vārds *Joostit* — tas pierakstīts tēvam un tā 16 gadus vecajam dēlam Lielvārdes muižā, kas ir ienācēji no Kurzemes, — *Joostitt Kaerkell, Auß Cuhrlandt [...] hat 1 Sohn heißt Joostit* (VAR III 1009). Tātad abi vienīgie šī vārda īpašnieki Vidzemē 1638. gadā ir divi kurzemnieki.

G. Mancela „Desmit sarunās“ vienīgais personvārds ar šādu izskaņu ir *Miķelītis* — uzruna personai vārdā *Miķelis: Ko tad darries / labbs Mickeliet / jo Kunghi nhe ghrihb paliedfeht*. Šis vārds arī vāciskajā versijā ir rakstīts kā deminutīvs ar vācu deminutīva piedēkli *-chen*: *Was sol man denn thun/ gutes Michelchen/ die Herrschafft wil ja nicht helffen* (Mancelius 1638: 464) (sal. arī Frīdenberga 2014: 84).

Savukārt G. F. Stendera vārdnīcā personvārdi ar šādu izskaņu nav ietverti, bet ir atrodamas visas to neatvasinātās pamatformas: *Brenzis*, *Ans* un *Ansis*, *Jahnis* un *Jannis*, *Johsts*, *Jurris*, *Lauris* (Stender 1789: II 375).¹³ Arī I. Jansones analizētajā 18. gadsimta Ērgemes personvārdu materiālā vārdi ar šādu formantu nav fiksēti.

Pieejamais materiāls liek domāt, ka piedēklis *-it-*, iespējams, izmantots tikai jau esošu latviskotu personvārdu atvasināšanai, bet ne personvārdu latviskošanai. Iespējams, tam arī iepriekšējos gadsimtos dominējošā patiešām ir bijusi deminutīva funkcija. Vārdus, kur *-it* būtu saknes daļa (sal. mūsdienu *Edite*, *Judīte*), senajā materiālā fiksēt neizdevās.

5. Nobeigums

Galvenie secinājumi par rakstā analizēto piedēkļu vai šķietamo piedēkļu lietojumu 17. (un daļēji arī 18.) gadsimtā ir apkopoti katras nodaļas noslēgumā. Tā kā to lietojums izrādījās atšķirīgs un daudzveidīgs, kopīgas tendences

¹³ G. Mancelim no šiem ir fiksēti vārdi *Anffis* un *Brentzis* (Mancelius 1638: 436, 460).

iezīmēt nav iespējams. Kvalitatīvi pierakstīta latviešu personvārdu materiāla trūkums lielāko daļu secinājumu diemžēl atstāj pieļāvumu un pieņēmumu formā.

Iespējams, kādus kopīgus secinājumus varētu izdarīt pēc personvārdu ar formantu *-in* un *-ing* analīzes 17. un 18. gadsimta avotos, kas varētu būt viens no turpmākajiem pētniecības uzdevumiem, jo 1638. gada revīzijas materiālā sastopami paralēli atvasinājumi, piemēram, gan *Juriņš* un *Jurīts*, gan *Lauriņš* un *Laurīts*, un attiecībā uz latviešu uzvārdiem šādas paralēlas formas novērojis jau Ernests Blese (1929: 73).

Literatūra

- Balode, Laimute. 2018. Deminutīvi patstāvīgu personvārdu funkcijā. *Onomastica Lettica* 5. Rīga: LŪ Latviešu valodas institūts, 195–209.
- Blese, Ernests. 1929. *Latviešu personu vārdu un uzvārdu studijas. I. Vecākie personu vārdi un uzvārdi (XIII–XVI g.s.)*. Rīga: Ģenerālkomisijā pie A. Gulbja.
- Dunsdorfs, Edgars (izd.). 1938–1941. *Vidzemes 1638. gada arklu revīzija*. 4 burtnīcas. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgādiens. (Latvijas vēstures avoti. 4. sēj.) (atsauce E. Dunsdorfa ievada tekstam)
- Frīdenberga, Anna. 2014. Deminutīvi Georga Mancelļa darbos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti 18*. Liepāja: LiePĀ, 74–87.
- HdV = Seibicke, Wilfried. 1996–2007. *Historisches deutsches Vornamenbuch*. 5 Bde. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Jansone, Ilga. 2015. Priekšvārdu dinamika Ērgemes evaņģēliski luteriskajā draudzē 18. gadsimtā. *Onomastica Lettica* 4. Rīga: LŪ Latviešu valodas institūts, 252–288.
- LVVV = Andronova, Everita; Frīdenberga, Anna; Siliņa-Pinķe, Renāte; Trumpa, Anta; Vanags, Pēteris. *Latviešu valodas vēsturiskā vārdnīca (16.–17. gadsimts)*. Pieejama: <https://tezaurs.lv/lvvv/> (skatīta 24.08.2020.)
- Mancelius, Georg. 1638. *Lettus, Das ist Wortbuch / Samt angehengtem täglichem Gebrauch der Lettischen Sprache; Allen vnd jeden Außheimischen / die in Churland / Semgallen vnd Lettischem Lieffflande bleiben / vnd sich redlich nehren wollen / zu Nutze verfertigt / Durch Georgivm Mancelivm Semgall. der H. Schrifft Licentiatum &c. Gedruckt vndd verlegt zu Riga / durch GERHARD. Schröder / Anno M. DC. XXXVIII.*
- Ragauskaitė, Alma. 2019. Joniškėičių vyrų asmenvardžių darybos tendencijos seniausioje Lietuvoje 1599–1621 m. Joniškio krikšto metrikų knygoje. *Acta Linguistica Lithuanica LXXX*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 177–194.
- Siliņa-Pinķe, Renāte. 2016. Von *Hindrik* zu *Indulis*: mittelniederdeutsche Spuren in heutigen lettischen Vornamen. Hough, Carole; Izdebska, Daria (eds.) *Names and Their Environment. Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences, Glasgow, 15-19 August 2014. vol. 3*. Glasgow: University of Glasgow, 233–246.

- Siliņa-Piņķe, Renāte. 2014a. Izplatītākie zemnieku vārdi Vidzemē 17. gadsimta pirmajā pusē. *Baltistica XLIX(1)*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 177–196.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. 2014b. Personvārdi 1638. gada zviedru arklu revīzijā: analīzes problēmas un risinājumi. *Onomastikas pētījumi / Onomastic Investigations. Vallijas Dambes 100. dzimšanas dienai veltītās konferences materiāli / Proceedings of the International Scientific Conference to commemorate the 100th anniversary of Vallija Dambe*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 198–212.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. 2013. Antroponīmas terminoloģijas problēmas un latviešu personvārdu vēsture. *Vārds un tā pētišanas aspekti 17.1*. Liepāja: LiePA, 216–226.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. 2005. *Jahn, Jane, Jahne*: zemnieku vārdu rakstība 1638. gada zviedru arklu revīzijā Vidzemē. *Baltu filoloģija XIV (1) 2005*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 143–151.
- Siliņš, Klāvs. 1990. *Latviešu personvārdu vārdnīca*. Rīga: Zinātne.
- Sinkevičiūtē, Daiva. 2006. *Lietuvių doikamienių asmenvardžių trumpiniai ir jų kilmės pavardės*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Stender, Gotthard Friedrich. 1789. *Lettisches Lexikon In zween Theilen abgefasst, und den Liebhabern der lettischen Litteratur gewidmet*. Mitau: Steffenhagen.
- Ulmann, Carl Christian. 1872. *Lettisches Wörterbuch. Erster Theil. Lettisch=deutsches Wörterbuch*. Rīga: H. Brutzer & Co.
- Ulmann, Carl Christian; Brasche, Guftav. 1880. *Lettisches Wörterbuch. Zweiter Theil. Deutsch=lettisches Wörterbuch*. Rīga, Leipzig: H. Brutzer & Co.
- VAR = Dunsdorfs Edgars (izd.). 1938–1941. *Vidzemes 1638. gada arklu revīzija*. 4 burtnīcas. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgādiens. (Latvijas vēstures avoti. 4. sēj.) (atsauce revīzijas tekstam)
- Vulāne, Anna. 2013. Vārdarināšana. Auziņa, Ilze u. c. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 190–299.

Renāte Siliņa-Piņķe,
Latvijas Universitātes
Latviešu valodas institūts
Akadēmijas laukums 1
LV-1050, Rīga, Latvija
rsp@edu.lu.lv

SUMMARY

Latvian Personal Names with *-it* and *-ull* in 17th Century Sources

Renāte SILIŅA-PIŅĶE

This paper analyzes the functions of the suffixes *-it* and *-ull* in Latvian anthroponyms recorded in the 17th century. Among the 825 forms of Latvian names fixed in the protocols of the 1638 land revision in Swedish Livonia, 16 names had these suffixes (carried by 25 persons out of 12,150). 10 names (of 13 persons) have the suffixes *-it(t)*, *-its*, *-itz*, and 6 names (of 12 persons) have the suffixes *-ull* or *-uls*.

Names containing the suffix *-ull* in this revision are as follows: *Andull* (5), *Jackull* (1), *Janull* (1), *Mattuls* (1), *Michuls* (1) and *Mickull* (3). In the dictionary "Lettus" (1638) by Georg Mancelius, the only personal name with suffix *-ul-* is *Bērtulis*. In the 1638 revision, this name appears in its German form *Bertel*. In the dictionary "Lettsches Lexikon" (1789) there are more names of this type: female names *Auduļe*, *Bahrbule* and male names *Behrtuls*, *Induls*, *Pahwuls* and *Sahmuls*. The absence of *Andulis* in 17th and 18th century dictionaries can possibly be explained by the fact that its area of distribution was limited to southeastern Vidzeme, the area of the Selonian sub-dialects.

10 word forms ending with *-it(t)*, *-its* and *-itz* are derived from six personal names: *Brencis*, *Ansis*, *Jānis*, *Josts*, *Juris* and *Lauris*. Seven of 13 persons are children below the age of seven. These derived names cannot be found in the dictionaries of the time. It suggests that the suffix *-it-* might have been used for derivations from already existing Latvianized names, and that it mainly had the diminutive function already in those times.

Since the usage of these suffixes turned out to be rather diverse and varied, it was not possible to identify general tendencies. Unfortunately, due to the shortage of personal name recordings of good quality, most of the conclusions made as the result of this study are in the form of hypotheses only.